

**МИЛОРАД ПАВИЧ
ДАМАСКИН
РАЗКАЗ ЗА КОМПЮТЪР И
ПЕРГЕЛ**

Част 1 от „Стъкленият охлюв. Разкази в интернет“

Превод от сръбски: Христиана Василева, 1999

chitanka.info

ЗИДАРИ

Една година в края на XVIII век някакъв турски салджия на Дрина, който си вареше кокоши яйца направо в конска урина, за да траят повече, удивено и добросъвестно преброи и съобщи на своите власти, че в Сърбия са преминали 800 сръбски зидари и дърводелци от Осат, всичките 800 на име Йован. След това в някаква строителна страст те тръгнаха като порой по бойното поле на току-що отшумялата война между Австрия и Турция. Предусещайки голямата работа, в безпримерен устрем с тях се срещнаха на Подунавието и зидари от Кар洛вац, Земун, Сремска Митровица, Нови Сад, Осийек, Панчево, Рума, от белия свят и черната равнина. Тези „инджинери“, „дърводелци“, „баукюнслери“, „баухауптмани“, „зидари и дърводелци“, „мазачи“, „мраморджии“ денем купуват мулета, следейки дали, като пасат и пият вода, използват петте си сетива, защото иначе не струват, а нощем сънуват, че стоят на брега на едно изчезнало море, което в сънищата им продължава да шуми и търкаля вълните на черната орница от Северна към Южна Панония, опирайки в Белградския гребен.

С невиждан замах и за най-късо време повдигнаха и обновиха Месичкия манастир, килиите на Върднишкия манастир, новата църква в Кърниешевци, в Стара Пазова, в Чортановци на Фрушка гора, в Буковци, доиззидаха Карловачката Съборна църква, камбанарията в Бешка, храма в Ердевик, Николаевската църква в Ирига. Тези сърби от Равница и от Босна, а с тях и много чехи, немци и цинци почнаха да сключват на вси страни договори над несръчни подписи с кръст, на кирилица или латиница. Тези 800 Йовановци от оттатък Дрина, тези Станаревичи, Лаушевичи, Власичи, Аксентиевичи, Димитриевичи, Ланеричи, Георгиевичи, Вагнери, Майзингери, Хангстери, Хинтермайери, Бауери, Ебени, Хаски, Киндли, Бломбергери и Хакери, карат саловете си, които носят дървен материал и камъни, конете си, които мъкнат олово, пясък и вар, а сънуват своите далечни жени такива, каквито там някъде, у дома си, те не могат вече да бъдат. И се

измъчват, защото не умелят да плачат насьн. Предлагат строителната си вещина и гордо изтъкват своите звания и препоръки на земевладелците от равнината и на търговците от Сърбия, които държат керванските пътища между Изтоха и Запада. Носейки мустасите си по цариградски, виенски или пещенски тертип, те поемат неимоверни строителни начинания в две царства, в Австрия и Турция, и вземат за труда си цезарски дукати с образа на Йосиф Втори и на неговата майка, стари цекини и нови наполеони, сребърни форинти и посребрени перпери, а приемат и египетски динари, необрязани и обрязани аспри, а понякога и древни каторски фолари. Пущат ги във вино „тамянка“ да видят истински ли са, и зидат. Непрестанно зидат. Уморени от размаха, забравят всичко за себе си и от своя живот си спомнят само миризмата...

Сънувайки на пет езика и кръстейки се по два начина, вдигат нови православни църкви в Бачевци, Купиново, Мирковци, Яково, Михалиевци, Бежани край Земун, в Добринци. Мият бради в зобниците на стоката си и най обичат да варосват зидария северно от „солната линия“, която върви по Белградския гребен и разделя северната солена земя, докъдето някога е опирало Панонско море, от южния сладък чернозем, дето никога не е имало море и сол. Доизграждат над солените подземия сръбски църкви покрай Дунава и покрай Сава, като ядат и пият жумейки, за да е як строежът, вдигат нови камбанарии или подновяват храмове в Шид, в манастира в Ясак и в Кувеждинския манастир.

А сетне, набързо наети от Карловацкия митрополит, те се отправят и към сладката земя южно от Сава и Дунава, южно от солената граница, спазват сръбски, гръцки и лютерански пост, докато подновяват или вдигат от основи манастири, каквито са в Кривая, „Свети Роман“ при Ражен, в Памбуковица, Райновци и Челие. Пляскайки конете си по задниците, сякаш пляскат жените си, преминават те с брадва и мистрия през сръбската революция от 1804-та, защото сръбските търговци на свине, вино, жито и воськ, които плащат тази революция, плащат също така за обновата на манастирите в Кръчмар, Боговажда, Рача на Дрина, Волявац, Клисурата на Моравица и Моравци под Рудник. Като хранят конете си със сол и брашно, техните строители и дърводелци възстановяват старите манастири, повредени в турския поход — Манасий, Раваница, Преображение и

Николие, докато други се уславят да вдигат палати на богатите първенци.

И целият този строеж носи знаците на древната гръцка архитектура с колоните, тимпаните^[1], но и ампирски разчленените фасади по палатите на Сервийски в Турска Каниджа, на Чарноевич в Оросин, на Текели в Арад, на Стратимирович в Кулпин, на Одескалиевич в Илок, на Елков във Вуковар, на Хадик във Фугота, на Гражалкович в Сомбор, на Марцибанини в Каменица. В същото време така започват да изглеждат и военните сгради по седалищата на австрийските гранични команди в Петроварадин, Тител, Земун, Панчево и Вършец. Тези нови строители носят пергели на цеховите си байраци и напускат накитените си домове, с претрупани картуши^[2] и натруфени корнизи на своите деди и предходници... Изпод техните мистрии и отвеси прости фасади с атики и овални картуши, а както и ампирски портали с класически тимпан получават магистратите в Карловац, Темишвар, Кикинда, включително ампирските фасади на минералните бани в Меленци и на общината в Башайд.

Но не всички се прочуват еднакво. В зората на новия XIX век село Мартинци го прослави покрай другите центрове на строително умение един строител от род, който от поколение на поколение е давал изкусни леворъки строители. Майстор Димитрийс Шувакович. След 1808 година той заедно със своите мраморджии строеше всичко, което приемаха да платят търговците и богатите занаятчии в Бановци, Кленак, Адашевак, Бешеново, Дивоша, Вишица, Гъргуревци, Лединци, Нештина и Ямина. Девизът му беше и остана: „Ако искаш дълго и щастливо да живееш на земята, не се щади за нищо.“

Шувакович предложи на един от най-видните си клиенти — господаря Сервийски, да вдigne в имението му изкуствена пещера с каменна статуя на някакъв гръцки бог вътре, а на друг — на благородния господар Николич от Рудна, издигна освен малкия палат в нов стил и модерен парк с антични мраморни урни покрай алеите.

— За какво служат? — попита клиентът Шувакович.

— Да се събират сълзи в тях.

— Сълзи ли? — изуми се Николич и изпъди Шувакович.

[1] Гладко или скулптирано пространство между дълги или прави линии над входна врата или фасада на сграда. — Б.пр. ↑

[2] Орнамент, вид архитектурна украса. — Б.пр. ↑

ОБЯДЪТ

Господарят Николич фон Рудна беше кавалер на „Златното руно“, ректор на сръбските училища в Осийек и съдия по табла в Торонталската и Сремската жупания. По време на войната с французите и турците даваше безлихвени заеми на австрийското царство, а за сумата от 52 028 форинта бе купил пустата Рудна. В личния си живот господарят Николич беше чувствителен човек — напиваше се, като видеше чаша, дебелееше, щом си представяше повече от две ястия на масата. Нямаше син, а само една дъщеря на име Атилия, която прати на училище, като че е момче. Между впрочем дядото на Атилия по майка е бил видният педагог Мириевски, реформатор на училищата в Австрия и Русия.

Младата госпожица от Николич влетя в своята петнайсета година с възможно най-голяма бързина, с Орфелиновия „Вечен календар“ под мишница и с чувството, че времето стои. Обичаше да гледа птиците, когато летят през буря, имаше очи и гърди с лунички като змийски яйца и вече умееше за миг да си надене пръстена на лявата ръка, без да използва дясната. Носеше рокля виенска кройка, високо препасана и посыпана с изvezани ситно-ситно гарнитури, а гърдите ѝ според владеещия вкус трябваше да са под прозрачен воал, така че можеше да се разбере къде са двете ѝ женски мушици.

— Същински две глупави кокошлета, винаги им трябва някой петел да ги събуди — казваше, като ги разглеждаше учудено, сякаш за пръв път ги вижда. След това обръщащите жестоките си луничави очи към баща си. — Не е беда, че изпъди Шувакович. Беда е, че го изпъди преждевременно. Ела и погледни през този прозорец. Какво виждаш? Гора, разбира се. А какво казах аз, че трябва да се вижда през този прозорец? Палатът, в който ще живея, като се омъжа. А какво виждаш през другия прозорец? Кажи, какво виждаш?

По воала на Атилия на гърдите ѝ трептяха две vezани пеперуди. Между тях на златно синджирче висеше скъп подарък от баща ѝ —

женевски часовник, пълен със скъпоценни камъни, с компас на обратната страна.

— Нищо не виждаш — продължаваше Атилия да хока баща си, — а кому казвах аз какво трябва да се вижда от този прозорец? Църквата, в която ще се венчая. И къде е сега изпъденият Шувакович? Всичките ти работи аз трябва да довършвам. Върви и ми прати Ягода.

Така кочияшът Ягода получи нареддане от младата госпожица Атилия да намери строител, по-добър от изпъдения Шувакович.

— Намери ми най-добрания Йован между онези Йовановци — му нареди тя и Ягода както винаги се подчини.

Когато постъпи на служба при Николич, най-напред го научиха да мълчи. Това бе постигнато, като Ягода цяла седмица трябваше да носи един ден пълна уста с вода, на другия ден — пълна уста с ракия.

— Не се мълчи по един и същ начин с ракия в устата, както с вода в устата — смяташе господарят Николич.

В съседство работеше един от онези 800 дърводелци, които бяха дошли от Осат. Щом го доведе Ягода, госпожица Николич го попита кой е най-големият зидар измежду Йовановците.

— Не е ли онзи, дето работеше за Стратимирович?

— Не — гласеше отговорът, — двама са най-добрите. Единият е получил името от Йоан Дамаскин, който зидал в сърната на хората. Затова му викат Дамаскин. А другият е по името на църковния отец Йоан Стълпник, който градил стълба до небето. Дамаскин umee да вдига най-хубавите къщи, а другият е вещ в зидането на църкви.

— Доведи ми и двамата — нареди Николич. — Единият ще вдигне палат за щерка ми, а другият — църква, дето ще венчая щерка си.

Следващата сряда Ягода доведе двамата Йовановци на обяд в дома на Николич. Настаниха ги в трапезарията и им поднесоха „нахален паприкаш“ и сухи сливи, които са отлежавали в тютюн за лула. Миришеха приятно на този тютюн. А за обяда беше разпечатана бутилка манастирски вермут от Фенек. След обяда се условиха за един месец да представят на господаря Николич чертежите; по-старият Йован — за храма, по-младият, наричан Дамаскин — за палата.

— Плащам всяка година предварително, но всичко трябва да бъде направено едновременно — говореше им Николич. — Храмът без палат не върши работа, нито пък палатът без храм. И двата трябва да

бъдат свършени в срок. А срокът е венчавката... Но Атилия има вече годеник. Това е поручик Александър, представителен млад господин от добро семейство, баща му е бил генерал на руска служба, но са от наше потекло. Сега служи при някакъв прелат в Горна Австрия.

Единият от строителите беше стар, уплашен човечец с къси ръце, толкова мълчалив, че устата му пукаше като рибешки мехур, когато се налагаше да проговори. Като чу, че очакват от него да вдигне църква за венчавка на младата госпожица Николич, попита колко е годишна.

— Още играе с децата на „Дай, бабо, огънче“ — успокои го господарят Николич. — Подкара петнайсетата.

Старецът се намръщи при тези думи и взе нещо да пресмята бързо с молив по дланта си. Другият, младият, и толкова не проговори. Само когато господарят Николич спомена, че църквата трябва да се вдигне до сегашната му къща, Дамаскин мръдна показалец наляво-надясно в знак на несъгласие.

— Ще зидаме на място, дето духа само един вятър — обясни Дамаскиновото движение другарят му, старият протомайстор Йован.

Дамаскин беше хубав и леворък, с яки прасци и твърда черна брада, стегната в опашка със златна шнола. Около ставите на ръцете си носеше вързана бяла кърпа, както сабляджиите. Като нападат със сабя и нож, кърпите трептят и заслепяват противника, който поради тях не знае къде точно са оръжията на нападателя и от коя страна трябва да се пази. Но младият Дамаскин не носеше нито сабя, нито нож. Беше ги оставил в преддверието, оглеждайки се подозрително. Почти през цялото време мълча, макар да не преставаше да прави нещо с ръце. По време на обядта от кора хляб и пръчица за разпалване на лула направи корабче и го подари на младата домакиня, щом тя влезе в стаята след обядта.

За изненада на баща си и за смущение на гостите Атилия по този случай бе изрисувала очи и клепки на гърдите си. Те гледаха в гостите през воала, всяко на своя страна, малко кривогледи, но омайни, с блестящи зелени зеници. В общото объркване Дамаскин проговори за пръв път, подавайки корабчето на Атилия:

— Това е за вас, хубава госпожице — ѝ каза, на което тя отвърна:

— За да разбереш дали някоя жена е хубава, почакай да я видиш, като отвори уста, като се засмее или проговори. Никак не можеш да

разбереш хубава ли е или не, докато не почне да яде пред теб. Затова аз не обичам да ме гледат, като ям. И кучето ми не обича това...

После взе корабчето, отиде при масичката за лули, избра една с дълъг чибук, вече напълнена, и я подаде на Дамаскин.

— Тютюнът е отлежал в сухи сливи и е взел малко от аромата им — каза.

Дамаскин протегна ръка за лулата, но Атилия не я пущаше. Обърна се полека и на дългия чибук го отмъкна в стаята за музенициране.

Намериха се в просторна стая с отворени прозорци. Щом влязоха, огромна хрътка се нахвърли на Дамаскин, но за щастие беше вързана за един кожен фотьойл, доста изгризан. Атилия, която вече беше зад пианото, удари един акорд. Тогава кучето се умири, скимтейки, и се сви в своя фотьойл. Пианото стоеше на сред стаята като огромен лакиран файтон с два фенера. Беше с оглозгани крака и големи черни клавиши. Малките бели клавиши бяха изработени от слонова кост. Атилия започна да свири. От тази свирня всичко в стаята затънна, развълнува се, сякаш се озова в някаква непостижима висота, а после пропадна и бурно се срина на земята. Дамаскин запляска, кучето отново заскимтя, а Атилия рязко прекъсна:

— Мислите, че свиря ли? — обърна се насмешливо към Дамаскин. — Няма такова нещо! С тези звуци аз поливам цветята в градината под прозорците. Така растат по-добре... Има песни, които цветята обичат. Както има песни, които ние обичаме. Но има и други, редки и скъпоценни песни, които умеят да обичат нас. Някои от тези песни не сме чували никога и никога не ще ги чуем, защото по света много повече са песните, които умеят да ни обичат, от онези песни, които ние обичаме. Същото се отнася и за книгите, картините, или къщите. Наистина, какво да кажем за къщите? Просто някои къщи имат дарбата да ни обичат, а някои — не. Всъщност къщите са постоянна преписка между зидарите и онези, които живеят в тях. Къщите на хората са нещо като големи, хубави или лоши писма. Пребиваването в тях може да прилича на делова преписка, на преписка, пълна с омраза между двама неприятели, преписка между господар и слуга, между затворник и тъмничар, но това може да бъде и любовна преписка... Защото къщите също като нас имат пол. Някои къщи са от женски, а други — от мъжки пол. Там е работата. Тъй че

искам да ми вдигнеш къща, която прилика на любовно писмо. Знам, не всекиму е дадено да запали огън. На някои въобще не им се удава това. Но ти можеш. Знам, че можеш.

— Откъде знаете, уважаема госпожице? — попита Дамаскин и наниза пръстенче дим с аромат на сухи сливи на муцууната на хрътката, която кихна.

— Откъде знам ли? Ами чуй, господине мой! Като бях на седем години, за пръв път ми се явиха мисли. Мисли здрави и същински като въжета. Дълги до Солун и така стегнати, че ми държаха ушите прилепнали от двете страни на главата. И над тях също така силни мечти и чувства или нещо подобно. Толкова много бяха, че трябваше да забравям. Забравях всеки ден не на пудове и килограми, а на тонове. Тогава разбрах, че мога да раждам деца и че ще ги раждам. И веднага започнах да упражнявам тази работа. Същия ден прочее, в един четвъртък следобед, раждам в мислите си и без отлагане момче на три години и почнах да го отглеждам и да го обичам. Любовта е нещо, което се учи и упражнява. Също така любовта е нещо, което трябва да се открадне. Ако всеки ден не откраднеш от самия себе си малко сила и време за любов, това не е любов. Кърмя го аз в сънищата си и забелязвам, че на лакътя има белег във формата на затворено око. Мия му косата с вино, целувам го във въображението си по ухoto, да изпуква, да запомни, играя с него на „Дай, бабо, огънче“, показвам как се гледа на моя компас, и тичаме заедно на обратно край някаква хубава вода или градим къща от пясък на Тиса... Той расте по-бързо от мен и пред очите ми става по-възрастен от мен. В мислите си го пращам да учи, първо в Карловац, в сръбско-латинското училище, а после — във Виена във военноинженерно училище, да стане умел в строенето и да гради най-хубавите къщи... Оттогава не съм го виждала, а много го обичах. И си представям точно какъв е той днес някъде по света, и жадувам за него. За моето дете...

— Хубава приказка е това, госпожице Атилия, но къде е тук отговорът на моя въпрос, къде е тук вашата къща и къде съм аз? Може ли да ви вдигне палат вашето измислено някогашно момче?

— Може — отвърна Атилия, като остави пианото. С ловко движение запретна ръкава на Дамаскиновата риза и на лакътя му се оказа белег с формата на затворено око.

ПЪРВО РАЗКЛОНЕНИЕ

Читателят може сам да избере в какъв ред ще чете следващите две заглавия — първо „Третият храм“ (ако чете от компютъра, трябва да избере с мишката това заглавие) или първо „Палатът“ (ако чете от компютъра, трябва да избере с мишката това заглавие). Разбира се, читателят може да зареже тези указания и да чете, както е навикнал, този, а и всеки друг разказ.

ТРЕТИЯТ ХРАМ

Точно на Свети Андрей Първозвани протомайстор Йован, наричан Стълпник, поднесе на господаря Николич от Рудна чертежите на храма „Въведение“, за който се бяха уговорили да го вдигне в имението на Николич на Тиса и да се обяви на името на госпожица Атилия като собственик. Сам протомайсторът избра мястото като най-подходящо, защото тука, както обясни, духал само един вятър. Когато разгърна в трапезарията на Николич чертежите си, те заеха цялата маса. Храмът трябваше да има седем прозореца, близо до олтара бяха предвидени столове за семейство Николич с техния герб на облегалките.



Господарят Николич се вдълбочи в чертежа и изведнъж рече:

— Ама тука, Йоване, има чертежи на три църкви, и то съвсем еднакви, а аз поръчах само една.

— Чертежите са за три църкви, но вие, господарю Николич, ще платите само една. Първата църква, която виждате начертана със зелена боя, ще бъде в градината ви под прозорците и няма да се зида, а ще расте от само себе си.

— Я не ме обърквайте, Йоване! Как така църква ще расте от само себе си?

— Може и веднага ще се съгласим, че може, господарю Николич. Още утре ще пратя трима градинари и те точно по този чертеж ще засадят чешшир в градината ви. Чешширът ще расте горе-долу със същата бързина, с която аз ще зидам от камък втората църква, нарисувана на моя чертеж с жълта боя, на определеното място във вашето имение на Тиса. Всяка седмица градинарите ми ще оформят и подрязват чешшира според чертежа, така че от прозореца вие постоянно ще можете да следите докъде сме стигнали аз и моите зидари и мраморджии там, на Тиса. Ще виждате всичко през прозореца — и като слагат сводовете на колоните, и като се поставя олтарът, като

се издига кубето. Живот и здраве, да почнем, и всичко ще стане, както трябва и навреме...

— От хубаво по-хубаво. Но кажете ми, Йоване, за какво служи третата църква, третият чертеж, с виолетово мастило направен?

— Е, това е тайна, която ще откриете чак в края на строежа. Защото няма успешен строеж без тайна, нито истински храм без чудо.

Така се разотдоха и Йован почна да зида на Тиса храма „Въведение Богородично“, а господарят Николич показа на Атилия през прозореца как в градината им расте чемшир, подрязан във вид на църква, в която може да се влезе като в градинска алея с широк вход. Всяка сутрин Атилия се разхождаше из този природен храм, понякога стоеше пред тревния олтар, където щеше да се венчае, а един понеделник вечер в първия отворен прозорец на новата църква хвани звезда вечерница. Храмът от чемшир растеше към небето.

То се знае, че Атилия и баща ѝ ходеха понякога на Тиса и там в имението си наблюдаваха как храмът „Въведение“ се въздига и расте от камък и мрамор. Със същия интерес навестяваха тогава и другия строеж, на Атилиния палат, който вдигаше Дамаскин. Но Дамаскин рядко биваше на строежа, като да се криеше от нещо.

Тогава се случи нещо неочеквано.

Една сутрин Ягода дойде при господаря Николич и каза:

— Чемширът спря да расте!

— Чудо голямо! — отсече господарят Николич. — Аз нито съм поръчвал, нито съм плащал храм от чемшир.

Все пак реши веднага да се увери сам на място как стоят нещата, и отиде бързо на Тиса да види кога ще може да приеме завършения храм и да го освети. Обаче там, на своя храм, той намери един прозорец по-малко и една врата по-малко от преди. А зидари и мраморджии нямаше.

— Тази антерия наистина взе да се разпаря — помисли господарят Николич и постъпи по стария си и проверен обичай. Не повика протомайстора Йован Стълпник да се осведоми за работата, а нареди на Ягода да му намери под дърво и камък Йовановия съперник Дамаскин. Не можеше да си представи двама майстори да не са съперници, а в живота — лути врагове. На другия ден се появи Дамаскин с превързана глава. Беше ранен. Под превръзката кървеше по малко.

— Какво е станало с църквата? — попита възбудено господарят Николич.

— Нали виждате. Вече не зидат.

— Как така вече не зидат? Защо?

— Нещо пречи на Йован да довърши църквата — каза Дамаскин.

— Чемширът престана да расте.

— Като сте рекли ченшира, та ченшира! Пет пари не давам за ченшира — каза господарят Николич. — Платил съм на Йован да зида с камък и с камък трябва да зида. Не може ли да доиззида това, което липсва?

— Господине, Йован лесно може да продължи да зида с камък, но като не расте ченширът, значи не расте и третият храм, който видяхте нарисуван с виолетова боя в плановете на църквите. А този каменен храм се вдига само толкова педи, колкото педи напредва третият храм...

— Какво ще правим тогава?

— Нещо сте събркали, господарю Николич. Нещо сте останали длъжен, някому нещо сте взели от устата. Като се сетите какво сте събркали и кого сте ощетили, покайте се и поправете несправедливостта, като върнете дълга, и Йован ще ви довърши храма.

— Чакай, Дамаскине, къде зида Йован третия храм?

— На небето. Третия храм Йован зида винаги на небето.

(Ако сте прочели заглавието „Палатът“, идете на второто разклонение. Ако не сте, идете на това заглавие.)

ПАЛАТЪТ

Съгласно договора зидарят Йован, наречен Дамаскин, поднесе точно на Свети Андрей Първозвани следобед на господаря Николич чертежите за палата, който трябваше да вдигне в имението на Николич на Тиса на подходящо място, където духа само един вятър. В трапезарията на Николич се скучиха над хартиите Атилия, баща й и Дамаскин, който носеше белите си кърпи, а сабята и ножа бе оставил в преддверието. Според чертежите сградата трябваше да има четири колони на фасадата, която да се поддържа от тимпан, после бе

големият хол с открито огнище, а особено хубави бяха двете стаи — обширната правоъгълна трапезария и спалното помещение.

— Добре си го замислил, дете мое — каза Атилия на Дамаскин и отиде в стаята с пианото и хрътката. На вратата се обърна и добави: — Ще видим дали ще изпълниш очакванията. А ти знаеш, сине мой, какви са тези очаквания. Миналия път ти казах. Къща като любовно писмо.

Тогава тя показа дланта на лявата си ръка с два пръстена, чиито камъни бяха обърнати към шепата, и ги впери в него като две сини очи. Сякаш правеше магии... После всяка събота Атилия наредждаше на Ягода да впряга и отиваше с баща си или без него на Тиса. Там палатът се издигаше бързо. Но Дамаскин почти никога не беше на строежа. Стените надхвърляха вече ръста на човек с вдигнати ръце, а Атилия успя само веднъж-дваж да размени няколко думи със своя мраморджия. Той като че се криеше от тях. Но веднъж стана обратното. Дамаскин повика господаря Николич да дойде бързо на Тиса. Като копаел основите на палата, открил в земята мраморна статуя на жена. Косата и очите ѝ били зелени, а тялото — с тъмна плът, почти черно. Със свит показалец момичето викало някого при себе си. Дамаскин предложи на Николич да сложи статуята в хола.

— Този резил ли? — каза Николич, като едва го погледна.

Тогава Дамаскин взе чекийка и отдели ръката на скулптурата. Бликна някаква червена течност като вода, пълна с желязо. А в камъка се показаха жили, мускули и кости, сякаш бяха от живо същество, но цялото направено от чист мрамор...

Като чу това, на Атилия ѝ идеше да убие баща си, но вече беше късно, Дамаскин беше махнал статуята от имението. Това като че вещаеше беда. Атилия не успя повече да срещне на Тиса „своето дете“ — Дамаскин. Съвсем наскоро Ягода донесе невероятни и много лоши известия. Kochияшът говореше като навит:

— Сега се разбра всичко. Нищо чудно, че Дамаскин постоянно носи със себе си сабя. Приказва се, че имал авантюри с жени и напуснатите любовници, годеници и съпрузи му отмъщавали и искали да се разправят с него. Честно казано, не бива да си криви човек душата, тези дни Дамаскин беше сложил покрив на палата край Тиса, даже го бе снабдил с обзавеждане, но първата нощ, когато понечил да преспи в него, бил коварно нападнат и ранен. Неизвестният нападател

се прокраднал тихо до леглото на Дамаскин и щял да го убие, да не била станала грешка, ако това може да се нарече така. Не бил вечерял преди нападението. Както постъпват дуелистите преди двубой. Но тъкмо затова червата на непознатия закуркали силно в тъмнината. В последния миг това събудило Дамаскин и му спасило живота. Избегнал удара на сабята, грабнал ножа и в кратката схватка получил рана на главата, но отсякъл показалеца на нападателя. Онзи побягнал без пръста, а Дамаскин намерили окървавен на възглавницата...

При тази новина Атилия и баща й веднага отидоха на Тиса, но Дамаскин го нямаше вече там. Неизмазаният палат се издигаше в огромния парк и наоколо бяха Дамаскиновите зидари.

— Къде е Дамаскин? — попита Атилия уплашено.

— Къде е Дамаскин? — попита господарят Николич гневно.

— Отнесоха го. Ранен е. Каза ни да си искаме от вас плитата. В дванайсет месеца свършихме работа за три години, а сте ни платили предварително само за една година.

При тези думи господарят Николич побесня:

— Чуйте ме добре и ми плюйте в устата, ако излъжа! Докато не се довърши строежът, няма да получите и пукната парà!

И се върна в дома си.

Господарят Николич в такива случаи никога не разговаряше с онези, от чиито постъпки бе недоволен. Не потърси ранения си работник Дамаскин, а повика при себе си неговия съперник Йован Стълпник, протомайстора на храма, с молба да му разкаже по-подробно какъв е и що е този Дамаскин.

— Като светия отец Дамаскин и неговият едноименник, вашият зидар Йован, служи на небесната математика, която се различава от тукашната. Поне толкова, колкото светата лингвистика на Ориген се различава от тукашната граматика...

— Можеш ли да кажеш нещо по-веществено за Дамаскин? — прекъсна на това място господарят Николич протомайстора.

— Мога. Дамаскин владее едно голямо умение. Той умее да спи. Става преди съмнало, нахранва конете си, обикаля строежа и хапва нещо. След това, облегнат на къщата, която строи, дремва няколко мига прав. Друг път след обяда пробягва своите спомени насиън, клечейки в сянката на някоя стена. Трети път след вечеря се тръшва и проспива своя дял от нощта... Но да не забравя — завърши разказа си

протомайсторът, — Дамаскин поръча да ви предам, че вече няма да зида при вас, и ви праща тази кутия.

Когато господарят Николич от Рудна отвори кутията, в нея лежеше един кървав показалец.

(Ако не сте прочели заглавието „Третият храм“, идете на това заглавие. Ако сте го прочели, продължете четенето и идете на второто разклонение)

ВТОРО РАЗКЛОНЕНИЕ

Читателят може сам да избере в какъв ред ще чете следващите две заглавия — „Спалнята“ (ако чете от компютъра, трябва да избере с мишката това заглавие) или първо „Трапезарията“ (ако чете от компютъра, трябва да избере с мишката това заглавие). От този избор ще зависи кое от двете заглавия ще предпоче за край на разказа.

ТРАПЕЗАРИЯТА

„Всеки нов ключ е една грижа повече“, утешаваше се Атилия, като гледаше недовършените стаи в палата си край Тиса. Напразно търси Дамаскин, но не за да довърши работата, а за да докаже на самата себе си, че „нейното дете“ е в състояние да направи хубав палат. Но строителят изчезна. Дори и Ягода не можа да му влезе в дирите. Все пак Атилия обичаше да броди из строежа, да мечтае и да разглежда хубавите вещи, които Дамаскин бе определил за нея и които лежаха в безредие навсякъде. Навремени си мислеше, че Дамаскин ѝ е оставил някъде някакво съобщение, някакво писмо, не можеше да повярва, че си е отишъл, без да й каже нито дума на раздяла. Разбира се, той имаше сериозно извинение за това, беше ранен, но я заболя, че така, още с превръзки, бе идвал веднъж в бащината ѝ къща, а не бе пожелал да ѝ се обади. Поразговарял малко с баща ѝ за онзи, другия майстор Йован и това било всичко.

Един следобед, дремейки на дивана в недовършения палат, Атилия слушаше през просъница звуците около себе си. Холът беше претъпкан с различни, още ненаредени по местата им вещи, подгответи за ползване, и един слуга на Николич ги описваше. Сричаше над листа си:

— Стол, скрин, още два стола, свещник, още един свещник, стомна, сито, солница, сукно, сахан...

Тогава Атилия схвана, че всички вещи в хола започват с една и съща буква. Като че Дамаскин си е играл с нея на „Дай, бабо, огънче“.

Това, разбира се, нищо не показваше, освен че Дамаскин е запомnil как баша ѝ спомена по време на обяда, че някога тя си е играла така. Или е запомнил, че тя някога, като малка, си е играла така със „своето дете“. И това я сепна. Имаше заръка тук, но никак учуудваща, защото никаква дума не можеше да се състави, като се вървеше от едно на друго „с“.

Тогава на Атилия ѝ хрумна нещо. От едно чекмедже извади ключа за трапезарията и изтича в нея. Трапезарията я изуми. Стените бяха гола тухла, но таванът беше завършен и измазан, целият блестеше в гипс и позлата. Представляващо синьо небе със слънце, месечина и звезди. Най-необикновено изглеждаше слънцето. Беше във формата на златен часовник, който за жалост не работеше, беше спрял на 10 без 10. Още нещо странно имаше на небето: там блестяха само четири звезди. Най-долната се намираше над прозореца, в който като в стъклен затвор лежеше корабче, съвсем като това, което Дамаскин ѝ беше направил от хлебна кора и пръчицата за лула в онзи първи ден в къщата на баша ѝ.

„Като че става дума за никакво плаване — помисли Атилия, — като че Дамаскин иска да ме прати на път! Като че трябва да се оправям по звездите, за да не се заблудя. Но това не може да е всичко...“

И тя загледа внимателно вещите, наредени покрай стените. На пръв поглед и тук бяха набълъскани без никакъв ред. За миг спря и си отдъхна, като видя, че предметите в трапезарията не започват с еднаква буква като онези в хола. Можеше да се опита нещо. Почна да срича първите букви на мебелите вдясно от входа на ляво, но нищо не излезе. Тогава почна от ляво на дясно и сърцето ѝ заигра от щастие, когато се появи заръка. Звучеше съвсем невероятно и неразбираемо, но я имаше. Началните букви на вещите можеха да се наредят в три думи:

„Аршин сто мили“, заръчваха предметите, наредени по дългината на трапезарията в палата на Николич, и изречението свършващо в един от прозорците с хаван в него. Без съмнение в къщата имаше заръка от Дамаскин. Само трябваше внимателно да я прочете.

— Ягода! — извика радостно Атилия и нареди на кочияша да измери какво е разстоянието от първата до втората звезда на тавана на трапезарията.

Той се изненада, но я послуша.

— Аршин и половина — каза от стълбата.

— Кой град е на сто и петдесет мили оттук? — попита Атилия развълнувано.

— Ами Будим, уважаема госпожище, кой друг?

— Мери по-нататък! — викна му Атилия.

Разстоянието между втората и третата звезда на тавана на трапезарията беше малко по-късо, отколкото между първите две — правеше аршин и трийсет, значи трябваше да се върви от Пеща още 130 мили. По небесната карта на Дамаскин сега Атилия можеше да се движи без компас с помощта на звездите. Тази втора отсечка на пътя я водеше почти право на запад. Звездите на небето на трапезарията показваха точно това.

Разстоянието между третата и четвъртата звезда едва имаше малко повече от аршин, а това, ако сметките на Атилия бяха точни, правеше още около сто мили. И звездата отново я водеше право на запад. Само четвъртата звезда не беше нарисувана като останалите. Беше отбелязана на небето във вид на златен кръст.

— Впрягай! — викна Атилия на Ягода, като се закикоти, мислейки: „Да не ме праща в манастир Дамаскин?“

Още на другия ден тя поиска разрешение от баща си да тръгне на път. Той ѝ даде лакираната карета с позлата, Ягода за кочияш, хрътки и своите въоръжени ловци да я придружават на коне. Облече хората в официални униформи, а един бързоходец на бърз кон прати на един ден езда преди тях да им намери място за отсядане в Пеща. Атилия сложи до себе си в каретата своята хрътка от стаята за музика и потеглиха още на следващия ден рано сутринта.

Пренощува в Пеща, после в Будим изяде някакъв сладкиш в една сладкарница до църквата „Свети Стефан“, а на Ягода нареди да разпита какво се намира на сто и трийсет мили на запад от Пеща.

— Че какво да се намира? — отвърна учуден сладкарят. — Всеки знае. Там е Виена.

— Карай тогава за Виена!

Така младата госпожица Атилия продължи за Виена, загрижена какво ще бъде след Виена, а Ягода, загрижен за квартиратата ѝ, за хората си, за конете и кучетата. Във Виена Атилия нареди според упътването от Дамаскиновата трапезария да се продължи право на запад. В Санкт

Пълтен се спряха пред магазин, пълен с блестящи цигулки. Над входа пишеше със златни букви:

Eustadius Stoss

Сега за пътя разпитваше лично Атилия.

— Като се тръгне от тук към Линц, има ли някакъв голям манастир? — попита тя стария продавач на цигулки.

— Има, как да няма — отвърна той. — Там е, гнедигес фройлайн, Кремсмюнстер!

Пет дни по-късно Атилия седеше в един ресторант в град Кремсмюнстер и пишеше писмо на баща си. Искаше поне малко от малко да му даде представа за незабравимите преживявания, които имаше в този град през изтеклите три дни.

Мили татко,

Град Кремсмюнстер лежи в низината, на равно, край малката река Кремс. Въпреки че не е голям, има много хубави зидани къщи. От едната страна над града се издига планина, в която има един голям манастир, накитен с много чудесни украси. В него живеят калугери от католическата вяра, наречени бенедиктинци, чийто старейшина се нарича прелат (което отговаря на поста архимандрит). Градът спада към този манастир. Не го бяхме наблизили и на две мили, когато се зададе, а после и пристигна при нас пратеник на прелата — форстмайсторът (което ще рече старейшина на ловците). Под негово управление беше цялата околнна земя и гората на този град, и манастирът, а управляващие и тамошната зоологическа градина, рибарника и риболова. Той яздеше напред, а след него — четирима ловци с пушки, хубаво и богато облечени. Като дойде при нас, запита за старейшината и понеже Ягода яздеше пред нас в своята официална униформа, отговори, че е той. Тогава пратеникът свали от главата си зелената си кадифена шапка с бяло снопче пера, предаде поздрав от прелата с молба да не убиваме животни и птици. След тази молба Ягода веднага нареди никой да не посмее да стреля или да лови зайци с хрътките и каза на форстмайстора, че

той лично отговаря за манастирското имущество и че няма да има никакви щети.

На нашите ловци, които водеха ловни хрътки, той нареди веднага да си вържат кучетата. И аз наредих на слугата да върже моето, защото наистина, ако не ги бяха вързали, можеше да има много щети, тъй като никога дотогава не бяхме виждали толкова зайци и най-разнообразни птици, нито толкова стада елени и сърни.

Форстмайсторът, като видя колко сме предохранителни, нареди на своите ловци да убият два фазана и да ги донесат. Това не ги затрудни никак, защото по земята наоколо и по дърветата имаше премного. Веднага след заповедта ловците донесоха два фазана, а майсторът ги предаде на нашия кочияш като подарък и щом измина половин миля с нас, се сбогува с Яода и се понесе към града със своите хора, а ние след него и като стигнахме в града, се разотидохме по определените за нощуване места.

Същата вечер прелатът изпрати при нас двама калугери да поканят от негово име мен и всички нас на другия ден на обяд. Съгласно тази покана на другия ден дойдохме в манастира около единайсет часа.

Прелатът ни посрещна много добре в преддверието, въведе ни в своя дворец и ни покани да седнем. Поднесоха кафе и ракия. Кой каквото искаше, с това се черпеше. Прелатът разговаряше с нас за различни неща, за войната и за земята, от която сме дошли, и така прекарахме времето до обядта.

Като влязохме в залата, ястията бяха вече на масата. Съдовете бяха сребърни, масата — мраморна, дълга около два и половина и широка около два аршина. Преливаше в живи бои в червено, зелено, синьо, бяло и жълто. Тясната гладка страна на плота, широка една педя, беше позлатена. В средата на масата имаше голяма плитка чиния, почти аршин широка. В средата на чинията беше поставена тръбичка, която влизаше в средата на една колона под масата, а на тази тръбичка беше прикрепен кит, излят от

сребро. Той представляваше онзи кит, който изхвърлил от утробата си Йон. Самият този кит без чинията, както ни казаха, тежал двайсет фунта. Люспите по него изглеждаха като златни, сложени измежду другите, сребърните. От вътрешната страна на обръча бяха запоени две тънки колела, едното — сребърно, другото — позлатено, а на тях имаше сини кристални чаши с позлата, пълни с пиво. Покъсно сипаха и вино в тях.

Едва седнахме на масата, и прелатът раздвижи с ръка онази чиния и изведнъж от ноздрите на кита бликнаха две струи. Бяха тънки като гъше перо, високи около два аршина, а от зъбите му също така тръгнаха струи (от ушите му текаха два реда струи, тънки като конец).

Целият таван на залата бе украсен с рисунки и злато. Картините изобразяваха разни неща от историята. Стените бяха издялани от каменни квадрати, а в единия ъгъл, дето беше масата с храната, стоеше мраморно корито, над което в стената имаше тръба с медна позлата с кран. През този кран течеше студена вода и оттук я наливаха в чашите и ги слагаха на масата. В коритцето се миеха чашите, а водата изтичаше долу. Завесите на вратите и прозорците бяха прескъпи, със златни ресни, пискюлчета и гайтани. По време на обяда църковни органи свиреха разни песни. Подът беше от орехови дъски с инкрустации от различно дърво.

След обяда минахме отново в стаята при прелата, където ни поднесоха десерт и кафе.

На сутринта след това посещение прелатът ми даде придружител до Виена, а ако потрябва, и за нататък.

— Това е един поручик, доверен мой човек — добави, — вие го познавате вече, вчера беше на обяд с нас.

Така, татко мой, завърши това по най-хубавия начин и утре се връща дъщеря ти

Атилия

Така Атилия тръгна обратно, заслепена от разкошното посещение при прелата. Поручикът наистина я придружаваше на хубав вран кон и в Санкт Пьолтен я почерпи лимонада в една гостилница. Привечер Атилия повика поручика, който цял ден бе яздил до каретата, да влезе. Без да забавя галопа на своя кон, той хвърли юздите на кочияша Ягода, изу крака от зенгиите, полегна по животното и се спусна на стъпенката на каретата, като оставил коня в бяг.

Хрътката заръмжа, а после започна да се умилква. Поручикът се облегна на седалката и извади една книга от маншета на ръкава си.

— Какво е това, господин поручик? — попита със смях Атилия.

— Нещо, което сигурно ще искате да прочетете и което, вярвам, ще ви изненада.

— Трудно е да ме изненада нещо, господин поручик.

— Четете тогава.

Ръката на поручика в черна ръкавица със златна халкичка във вид на пръстен подаде книгата на Атилия. На корицата пишеше:

**ЖИВОТОПИС НА ГЕНЕРАЛ-МАЙОР
И КАВАЛЕР СИМЕОН,
СИН НА СТЕФАН ПИШЧЕВИЧ
(за годините 1744–1784)
Виена 1802**

Атилия разгърна книгата, а поручикът ѝ показва от кое място да започне. И тя четеше с все по-голямо учудване. В книгата дословно пишеше:

„.... град Кремсмюнстер лежи в низината, на равно, край малката река Кремс. Въпреки че не е голям, има много хубави зидани къщи. От едната страна над града се издига планина, в която има един голям манастир, накитен с много чудесни украси. В него живеят калугери от католическата вяра, наречени бенедиктинци, чийто старейшина се нарича прелат (което отговаря на поста архимандрит). Градът спада към този манастир. Не го бяхме наблизили и на две мили, когато се зададе, а после и пристигна при нас пратеник на прелата — форстмайсторът (което ще рече старейшина на ловците). Под негово

управление беше цялата околна земя и гората на този град, и манастирът, а управляваше и тамошната зоологическа градина, рибарника и риболова. Той яздеше напред, а след него — четирима ловци с пушки, хубаво и богато облечени...“

Атилия четеше с удивление и ужас нататък описанието на посещението в Кремсмюнстер от 1744 година. Беше описано всичко буквально и точно, така, както тя го преживя и както писа после на баща си. И елените, и сърните, и срещата с форстмайстора и неговите ловци, и връзването на хрътките и как хората му отстреляха дивеч и го подариха на случайните гости, чудесния обяд при прелата, сребърните съдове и мраморната маса под водоскока във вид на кит със златни люспи... И най-сетне, песните, които се свиреха на орган, та и в книгата на края на този раздел пишеше:

„След обядта минахме отново в стаята при прелата, където ни поднесоха десерт и кафе.“

Атилия седя известно време безмълвна с книгата в ръка на седалката си, тапицирана с кадифе в цвета на нейните коси. В книгата всичко се беше случило както преди малко в нейния живот.

— Къде, за бога, намерихте това чудо? И кой е този Пишчевич? Роднина ли ви е? — попита удивено Атилия своя спътник, връщайки му книгата с шеговита ужасеност. — Дори броят на подарените фазани съвпада. Вече не зная завчера ли съм ходила на посещение при прелата или преди сто години и сега от Кремсмюнстер или от книгата излизам?

— Направо от книгата, хубава госпожице Атилия — каза поручикът и обърна разговора. — Вероятно в Кремсмюнстер имахте много поклонници.

— Имах, но чакайте малко да се съзвезма. Действително ме изненадахте... Да, и в Кремсмюнстер някакъв господин ме учуди много. Някой си Александър.

— Говорете. Сега вие мен ще учудите. Но мен трудно можете да ме учудите, госпожице Атилия... Прочее готов съм.

— Наистина ли искате?

— Слушам.

— И трябва да слушате — каза Атилия и се закиска, — та значи дойде една сутрин при мен този Александър, хубав, черен и рошав, седна в леглото ми на цветчета и говори с мен, а ме изяжда с очи. Парче по парче. Най-напред гърдите. После устата. Повали ме и си отиде. Питам се какво искаше от мен?... Следобед отново дойде, такъв прав и чернокос, с меки коси и твърдо дупе. Седна в онзи мой креват на цветчета, говори нещо, като че вода клокочи, и пак ми опердаши цицките, изгори ме и пак си отиде. Не знам какво искаше и защо идва... На сутринта пак ме търси, хубав, широк в раменете като двукрила врата. Сяда в онзи мой креват на цветчета. Цялата ме опипа, повали ме още веднъж и си отиде. Всеки ден така. Наистина не знам какво искаше той от мен. Какво мислите вие, господин поручик?

При тези думи и двамата прихнаха в смях, поручикът прегърна Атилия и каза:

— Знам какво е искал, искал е да се сватоса с вас, драга госпожице Атилия.

С тези думи поручикът взе Атилия в ската си, опердаши ѝ цицките и Атилия му прошепна в унес на ухото:

— Стигни ме, стигни ме, ще съм бърза!

Няколко мига след любовта, блажено отпусната на люлеещето на каретата, госпожица Атилия си мислеше в прегръдките на своя мил:

— По-добър Александър от този Александър не мога да намеря.

Нямаше как да види, че ръката на нейния годеник, който я прегръща, има под ръкавицата сребърен напръстник вместо показалец.

(Ако не сте прочели заглавието „Спалнята“, идете на това заглавие. Ако сте го прочели, това е за вас краят на разказа.)

СПАЛНЯТА

Хрътката използваше случая, когато Атилия не поливаше цветята с музика, да глозга крака на пианото. Така беше и тази сутрин. Атилия не свиреше. Тя плачеше и пишеше писмо на капака на пианото. От време на време животното прекърсваше мързеливата си работа, за да погледне угрожено господарката си.

Драги протомайсторе Йоване,

Както знаете, баща ми изпъди Дамаскин и неговите работници, без да им плати. Каза, че няма да плаща за недовършена къща. Като че те са виновни. А и на вас не иска вече да плаща, защото „чемширът не расте“ — както казва.

Съвестта ме гризе поради това, защото за всичко е виновен баща ми. Кой знае къде и какво е сгрешил. Затова ви пращам добавка за разходите, които сте имали, както и пари за Дамаскин и неговите работници, за да платят техния труд по палата. Само вие можете да ги намерите по строежите и да се издължите пред тях с тези пари. Аз и моят кочияш не можахме да им влезем в следите. Ако нещо остане, употребете го за зидане на църква някому, комуто църквата от чемшир расте.

Съжалявам, че всичко около моята бъдеща венчавка завърши така безславно. Но погледнете вечер: звездно небе и над него във всемира — огромна всеобхватна мисъл...

Ваша като щерка

Атилия

След като писмото и парите бяха връчени, Атилия започна да разхожда хрътките на бащи си, за да си изтъркват ноктите. Беше пролет, градината, отдавна засадена по план край бащината ѝ къща, изпускаше едни аромати сутрин, други растения (нарочно подбирани с тази цел) дъхаха на свежест по обяд в жегата, а нощните цветя откликваха с ухание на месечината и приливите. Атилия плачеше в урните за събиране на сълзи, поставени някога от горкия Шувакович покрай пътеките, времето минаваше, месеците изтичаха. Атилия реши да си пусне дълга коса. Дочака нова месечина, отряза си косата и я сложи под камък, да не я отнесат птиците в гнездото си.

Седеше и чакаше да ѝ порасне коса. Самотна се чувстваше, годеникът ѝ Александър беше далече на поход, майсторите Дамаскин и Йован бяха кой знае къде, баща си не разбираше и му се караше, когато заприлича на покойната ѝ майка, а той приличаше на умрялата си жена Мария особено много в неделя и в празник...

Една сутрин Ягода дойде развълнуван и донесе важна новина на господаря си:

— Чемширът потръгна! Чемширът отново расте!

Точно така беше: зеленият храм на протомайстора Йован се издигаше отново към небето бавно, но сигурно.

— Това значи, че и другият храм от камък край Тиса също расте — заключи Николич и заедно с дъщеря си препусна право в имението си на Ада.

Но там го очакваше разочарование. Започнатият и недовършен строеж беше в повече от окаяно състояние. Камъните бяха разтръгнати чак до основите, в храстите, пущинака и бурените едва се виждаше къде е бил някога градежът.

Побеснял, Николич понечи да ритне хрътката, която се въртеше около тях, но се сети, че тя хапе, преди кракът му да я достигне, и навреме се въздържа. Седна в каляската и се върна вкъщи.

Атилия не тръгна с него. Седеше на брега на реката и полугласно пееше:

*Tisa, Tisa, тиха вода,
на сърце ми свобода,
капка си на слабост,
извор си на радост!*

*Арвийско злато
плава посред тебе,
с обич съм богата,
тя ще ме обсеби...*

Привечер влезе в недовършения палат. В преддверието под колоните от гледжосани тухли беше направена голяма карта на целия този дял земя покрай Тиса. В ярки цветове от печена пръст беше показана околността — и Ада, и палатът на Тиса, и горите, бреговете и градовете в далечините. Долу бяха дадени размерите на картата с разделите в мили. А в горния край беше нарисувана голяма топка на земното кълбо, прободено със стрели, които показваха посоките на света.

В хола с открита камина на единия прозорец намери ключовете от стаите. А малко по-нататък — и големия дюлгерски пергел от дърво на Дамаскин.

— Я, забравил е нещо!

Беше все пак някаква заръка от него и това я зарадва.

Спалнята не беше заключена и Атилия влезе. От Дамаскиновите чертежи знаеше, че спалнята е център на палата. Но не очакваше да е толкова голяма, кръгла, с разкошна кръгла постеля в средата. Хвърли се плачешком на кревата.

Мръкваше се, реши да пренощува в палата, въведе хрътката и нареди да ѝ донесат вечерята в леглото. Яде сладко, както сладко се яде винаги след плач, и разглеждаше чудната стая над себе си. Косата ѝ пукаше непрестанно, през мислите ѝ протичаха безсмислени откъслеци от отдавнашни разговори, размътвайки ги. Край нея властваха две тишини, едната — малка в палата и другата — безгранична навън в нощта, от която се плашеше и хрътката в стаята... Погледна през прозорците, три на брой. Единият от тях гледаше към Тиса, която не се виждаше в нощта, и през него нахлуваха свежест и мириз на вода. От Тиса влезе и някакъв вик, който я уплаши, и Атилия реши да се заключи. Но ключът се обръщаше в бравата, а тя не искаше и не искаше да го поеме. Ако нямаше безгранично доверие в умението на Дамаскин, Атилия щеше да помисли, че бравата е повредена. Продължаваше да превърта ключа и да брои. Чак при трийсетото превъртане на ключа бравата скръцна и заключи вратата. Атилия се уплаши още повече от това. Не знаеше дали ще може да отключи стаята, и с ужас помисли, че може да остане пленена в палата. Но при отключването, на трийсетото превъртане, вратата леко се отвори. Уморена от плач и страх, като гледаше през прозореца към Тиса, Атилия заспа.

На сутринта я събуди слънцето. Дамаскин така бе обърнал стаята, че всяка сутрин слънцето да буди Атилия. Край нея се простираше непозната, кръгла като начертана с пергел спалня. Атилия си спомни за пергела, който намери, и си помисли:

— Ако забода пергела в средата на стаята, което ще рече в средата на палата и на този креват, в чиято среда лежа...

И тогава Атилия извика, сякаш усети Дамаскиновия пергел точно между краката си.

„Ама че е безобразен Дамаскин!“, помисли неволно. Като се поокопити, всъщност подтикната по някакъв начин, Атилия продължи изследването. Спра да погледне през прозореца, пълен със слънце, и остана там без дъх. В градината пред прозореца стоеше мургавата женска фигура със зелена коса. Каменната девойка гледаше със стъклени очи Атилия и я викаше при себе си с показалеца на лявата ръка. Дясна ръка нямаше.

„Това е статуята, която е изкопал Дамаскин“, разбра Атилия и веднага заключи, че торсът е върнат в имението тайно от баща й като заръка от Дамаскин.

„Ако приема спалнята като изрисуван с перgel кръг, мога да тръгна от центъра на стаята по права линия през този прозорец на изток, където ме вика статуята. Ако продължа колкото трябва да вървя, за да се случи нещо, може би ще открия какво ми поръчва по-нататък Дамаскин. Но колко трябва да вървя?“

Атилия искаше да излезе в градината, но отново се изпречи бравата. Трийсет пъти трябваше да обърне ключа като вечерта, за да се отключи вратата. Тогава й стана ясно. Това число в действителност беше следващото изречение от Дамаскиновото писмо без думи.

Тя излезе в преддверието и отиде при картата на земите край Тиса. Забоде пергела на Дамаскин в Тиса при Ада, където беше палатът, и направи кръг от 30 мили с рамото му, като използва указанието за милите в основата на картата. После от центъра изтегли права линия точно на изток. Кръгът и рамото се пресякоха на града, който се нарича Темишвар. Атилия подскочи весело и викна на Ягода:

— Впрягай, Ягода, тръгваме на път! В Темишвар!

В този град я упътиха към новоиздигнатия храм „Въведение“. Тя го позна веднага по чертежа, който навремето Йован Стълпник поднесе на баща й. Храмът беше съвсем същият като онзи чешкиров храм, само че тук бе довършен от камък и мрамор, със седемте му прозореца. Без съмнение това беше църквата на протомайстора Йован, посветена на Въведението на Пресвета Богородица в Храма.

Атилия влезе.

— Влезте, влезте, госпожице Атилия, отдавна ви чакаме — каза свещеникът и я настани на един стол близо до олтара.

Над него Атилия съгледа добре изваян герб на Николич от Рудна — своя герб:



Свещеникът ѝ поднесе едно удостоверение с печат и мъничка кожена кутийка. Удостоверието беше документ от църквата „Въведение“. Издадено бе на Атилия като собственик. В кутийката имаше две халки.

— Подарък от строителя Йован за вас и вашия годеник — обясни свещеникът.

От вътрешната страна двата пръстена имаха гравирана по една буква А.

— От кой Йован? — попита Атилия. — Те са двама!

— Ами и пръстените са два — отвърна попът и се засмя.

(Ако не сте прочели заглавието „Трапезарията“, идете на това заглавие. Ако сте го прочели, тук е за вас краят на разказа.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.